

Xifres contra raons, xifres sense raons.

Vers la progressiva evaporació de la filosofia

Àlvar MADUELL
Societat Catalana de Filosofia

RESUM: 1. La dèria de quantificar-ho tot. Des de la mania infantil de batre rècords, la batalla de xifres i tants per cent s'ha imposat com a criteri suprem de valoració de les coses, des de les ínfimes fins a les transcendents. Entre les múltiples abdicacions de l'exigència racional, el de la política és un camp de pugna permanent entre xifres i raons. 2. Epidèmia de gosadies. Hom voldria fer votar tothom i sobre tot, i d'això en diuen opinar. Avui opinar no és justificar un punt de vista, sinó senzillament triar. Transitori rampell o impuls visceral de simpaties, més que exercici de la intel·ligència. Un elevat tant per cent opta pel sí, un altre opta pel no, sense mai examinar a fons per què. 3. La raó de les xifres. Se suposa que té acceptació aquesta manera de fer perquè els qui s'hi dediquen no paren de fer votar. Donar per bons els resultats numèrics, prescindint de quines raons els abonen, porta a considerar inútil l'estudi i supèrflua la filosofia. La drecera de les enquestes condueix més de pressa a la veritat que els enutjosos processos dialèctics. 4. Progressiva evaporació de la filosofia. A la tradicional baixa consideració de la filosofia, sobretot comparada amb les brillants i ben remunerades tecnologies, s'hi afegeix l'abandonisme de molts professionals, que s'evadeixen explicant la descompromesa història de la filosofia, quasi arqueologia conceptual, en lloc d'ensenyar a filosofar sobre el concret. 5. L'opció alternativa. En un contenció, recórrer als vots per sortir de l'atzucac, un cop esgotada la capacitat de convèncer, significa un implícit reconeixement d'impotència, poca confiança o fracàs de la intel·ligència. El voluntarisme de la tria és també humà, però no pròpiament racional. 6. L'eufòria del pluralisme. S'ha mitificat contra l'uniformisme pretèrit dels blocs, però no és exigència obligada, ni un ideal, ni un postulat preliminar. 7. Allò del bé comú. Objectivament, determinades conclusions convenen al col·lectiu o són encertades en elles mateixes, al marge de si coincideixen o no amb el repartiment de vots. 8. Argumentar i convèncer. Contra el voluntarisme de vot i tria immotivats, recuperar la tècnica i l'esforç de l'argumentació per arribar a convèncer persones intel·ligents i racionals.

PARAULES CLAU: filosofia, política, argumentació.

1. LA DÈRIA DE QUANTIFICAR-HO TOT

Diuen que Giovanni Papini ironitzava a la seva època sobre la mania infantil de batre rècords. Des de llavors, la batalla de xifres s'ha anat imposant com el criteri principal de valoració de les coses. Pertot arreu, nombres i números marquen el compàs de l'existència contemporània. Els tants per cent són la pauta preferida per controlar i delimitar els comportaments de la humanitat. Ha quedat ben clar i sòlidament establert que el millor llibre no és pas el més ben escrit, sinó el més venut. Que el millor programa de televisió no és el més ben fet, sinó el de més audiència. Càlcul d'audiència, per cert, objecte de profunds actes de fe moderna, i el misteri més ben guardat saber com es mesura cada dia amb tan precisa exactitud. El disc del milió de còpies ja en té més que prou amb aquesta total garantia de promoció. L'esportista de l'any o el català de l'any no els decideix una minuciosa exposició de mèrits, sinó l'acumulació de vots. En el mateix futbol, només compten els gols marcats, no l'esforç ni el bon joc, no les trampes arbitrals ni els procediments tortuosos amb què s'han aconseguit.

Mitjans tan populars entre nosaltres com TV3 o el diari *Avui* inviten cada dia els seus lectors o espectadors a pronunciar-se sobre els temes o problemes més variats, alguns ben complexos o molt especialitzats. Cada matí un de diferent. Els importa recollir el vot, els sí o els no, el tant per cent, però sense mai aprofundir per quins motius, raons o arguments.

Et truquen a casa per telèfon preguntant-te com valores una colla de polítics, que potser ni coneixes de cara, i al cap de pocs dies es fan públics uns resultats mil·limètrics d'aquella rigorosa enquesta, que els situa jerarquitzats en l'escalafó, catalogats d'acord amb la decisió de tan científiques trucades, elaborades a partir de respostes mancades de tota base seriosa i avaluades sense cap garantia de rigor. L'invent del pulsòmetre, que presumeix de prendre el pols a la gent sobre mil coses en què mai no ha pensat, hipotètica diguem opinió improvisada en mig minut per persones no expertes, agafades per telèfon encara en sabatilles, sense permetre abans cap consulta ni autoritzar una mínima reflexió prèvia. Tot és la fal·lera de recollir xifres, i es bombar-les ben de pressa com un trofeu. Perquè importa la quantitat, no pas la precisió ni el matís.

Una nostrada emissora de ràdio té el genial acudit d'invitar els seus oients a puntuar, entre l'1 i el 10, la qualitat de les peces que emet de música clàssica. Més lluny, una colla de savis es veu que s'entesten a mesurar el grau de felicitat del personal. Mesurar la felicitat, molt propi de la psicologia experimental nord-americana, tradicionalment obsedida per quantificar els més eteris fenòmens psíquics al cervell. I qui diu felicitat, diu bellesa, elegància, diu bé comú, diu complicats postulats ètics, exigències socials. La millor música es decideix per vots i no per sensibilitat. O la mateixa sensibilitat estàtica es pesa i es mesura.

«L'home és un 80 % de sentiments», acaba de publicar-se en una revista eclesial. Es fan enquestes contínuament, sobre tota mena de temes, i ens empaiten a tot arreu, a totes hores, els enquestadors.

En borsa no s'addueixen motius teòrics per procedir a pujes o baixes de cotització, però tan bon punt es confirma una forta alteració de les xifres, de seguida apareix una plaga d'experts disposats a justificar el canvi amb les més brillants explicacions doctrinals i tota mena de detalls de com allò ja era perfectament previsible.

Passi que, en borsa, les xifres siguin els elements més efectius per activar les neurones dels jugadors, però resulta ofensiu que la serenitat mental d'un conductor de cotxe la dictaminin el decimal de l'alcoholímetre. No hi ha manera de determinar si el xofer condueix amb seny i seguretat, sinó només si ultrapassa tants quilòmetres. Multen perquè sobre una llauna rodona algú ha pintat 60 i un control de radar marca 81 km/h, encara que qui mena el vehicle ho faci amb total seguretat i amb prudència. Des de sempre, advocats i fiscals discrepen per raons, però el jurat vota. Fins els tribunals més alts es barallen per decidir quants seran de cada color i dicten sentències conflictives per majoria (dos a tres) i no pas per l'evidència de raons convincents. La mateixa digitalització pot considerar-se una manera de quantificar colors o sons. Després de gosar calibrar numèricament subtils matèries i complexos fenòmens psicològics, les xifres que surten semblen matemàticament científiques, inflexibles, es presenten com

a definitives i per tant impedeixen o dispensen de raonar. El sentit comú propi de la gent mitjanament assenyada queda en entredit o directament descartat.

Entre les múltiples abdicacions de l'exigència racional, un camp de pugna permanent entre xifres i idees és el de la política. Des de la generalització del vot, sumar com sigui paperetes i escons és allò que compta per damunt de tot, amb l'acompanyament de tupinades de tots colors fins contra els principis teòrics més proclamats i més estimats, que semblaven sagrats. La democràcia és bona per exclusió, per ser menys dolenta que altres sistemes polítics, però no precisament per ser criteri de veritat ni d'encert.

Els polítics no frisen perquè la gent pensi; volen, això sí, que la gent voti. Que voti per instint, per prejudicis, per simpatia o antipatia, per mimetisme, sense saber exactament per què... Però que voti, encara que ho faci arrossegada per malentesos, amb estafes o enganys.

L'argument definitiu que els governants esgrimeixen a favor de qualsevol causa o temàtica és la majoria, la quantitat de vots. El pes dels vots doblega la fortalesa dels més sòlids raonaments. El polític que disposa de majoria amenaça amb la prepotència que li confereix saber que no podrà ser rebut: «I ho votarem!» No diu que ho demostrarà o ho justificarà. «Ho votarem.» Xifres contra raons o xifres sense raons. La sentència numèrica té sempre la raó, tota la raó, i les raons ja no tenen raó.

Que la gent voti. Teòricament guanyarà la majoria, excepte si no s'hi interposa cap perversió de la matemàtica. Ha sortit això, però la gent que vota no hi entén gaire i no sap ben bé què vol. Nosaltres, els entesos, els professionals, sí que sabem allò que li convé i ens reservem la facultat d'interpretar el sentit dels vots de la pobra gent curteta i poc preparada. No només els escrutarem i els computarem, sinó que nosaltres, els experts en maniobres, amb el nostre carisma i la nostra reconeguda sagacitat, en farem la pertinent interpretació, naturalment a favor seu, i proporcionarem als votants una felicitat cívica tan enlairada, que ni ells mateixos s'esperaven i que ni tan sols haurien estat capaços d'imaginar.

Amb una hàbil acumulació de molts vots perdedors queda bandejada l'opció vencedora i s'aconsegueix fer que guanyin alhora tots els que havien perdut. Perquè vots són trumfos, i els jocs de mans de prestidigitadors fan aparèixer o desaparèixer a voluntat la carta trucada. Sense oblidar que allò del joc net, dels principis, els programes, les solemnes promeses i les conviccions doctrinals, no costa gaire d'arxivar-ho ben endreçat i catalogat dins el calaix de les literatures romàntiques.

La democràcia són vots, les xifres són determinants, encara que la veritable democràcia no es redueix a acumulacions aritmètiques. Limitar-la a una quantificació mecànica podria ser-ne una perfecta adulteració; la falsificació numeral de l'estil i de l'esperit democràtic.

2. EPIDÈMIA DE GOSADIES

De no poder opinar públicament sobre res, sota l'opressió de la dictadura franquista, hem passat a la nova situació d'haver d'opinar o d'estar contínuament invitats a votar, tothom i per a tot, sobre qualsevol realitat divina o humana. Opinar de tot, sovint sense saber gairebé de res. Opinar sense arguments, com qui omple a raig de bolígraf una travessa o respon amb un estirabot per encertar l'endevinalla, perquè avui opinar ja no és justificar un punt de vista, sinó senzillament triar. Impuls capriciosos de l'atzar o de la simpatia més que exercici d'intel·ligència. Simplificat exercici d'anar votant que resulta, ni cal dir-ho, molt més còmode i descansat que no pas estudiar la qüestió o investigar a fons, per poc que sigui. Persones desvagades, si volen i no tenen res més a fer, no pararien de votar. I sobre tota mena de temes. Dispensades d'estudiar o d'argumentar res, sense necessitat de raonar o de justificar el vot, arriben en pocs segons i sense dificultat a conclusions que aquells savis que es cremaven les celles trigaven anys a escatir.

Fan votar mestresses de casa o jubilats sobre qualsevol tema perquè els organitzadors de la cerimònia no pretenen pas confrontar punts de vista o sospesar opinions, sinó simplement sumar. Sumar i restar, sumar i dividir. Quantificar-ho tot en percentatges, fins les realitats menys quantificables o les senzillament inquantificables com felicitat, bellesa, bondat o els principis ètics. Malgrat haver reconegut un professor col·lega que resulta «tremendament difícil avaluar i quantificar les coses de l'esperit», tenim acceptat per gairebé tothom i ben assumit en l'ambient, potser amb la tranquil·litat de la inconsciència, que fins els conceptes més espirituals s'anomenin «valors», amb escala o jerarquia de valors incloses, terme de reminiscència especuladora, que designa, com és ben sabut, un dels més característics productes de borsa.

La moda imperant del tant per cent constata que aquesta majoria diu que no, aquella minoria diu que sí, sense mai examinar a fons per què uns trien sí i uns altres trien no. Pura batalla de xifres, pura quantificació de l'univers mental, sense buscar motivacions, sense fiar-se de cap argumentació. I pel sedàs d'aquesta balança omniscient i omnipotent passen delictes, llibres, religions, polítics o polítiques, ètiques, l'art o la bellesa, pronòstics de futur... I a tothom s'obre generosa la possibilitat de dictar la pròpia sentència inapel·lable. I comptable.

3. LA RAÓ DE LES XIFRES

Es vota sobre tot i es dona publicitat immediata al resultat que hagi sortit. Deu donar-se per bo. Se suposa que té acceptació aquesta manera de fer perquè els qui s'hi dediquen no paren de fer votar. Que la gent accepti amb tanta disciplina els resultats numèrics, prescindint de quines raons els abonen, porta pel dret a considerar inútil la filosofia. Per innecessària. L'exercici d'una mínima deducció racional esdevé una activitat supèrflua, perfectament estalviable, perquè per la dreuera de les enquestes

s'arriba molt més de pressa a la veritat que a través de la dialèctica, les anàlisis meticoloses o els pesats sil·logismes.

Quan la societat considera acceptable que la gent voti lliurement sobre qualsevol tema, per reaccions primàries, sense argumentar ni saber rebatre els sofismes contraris, i tothom admet que la bona solució o la veritat ve determinada pels vots o, encara pitjor, que no hi ha cap veritat, que tot és relatiu i que la millor conclusió és l'escepticisme, vol dir que la filosofia ha caducat. No serveix o no convenç. Quan les problemàtiques d'interès general es decideixen a còpia de vots i no pas per raons, quan la llei de la majoria esdevé l'argument que tanca de cop, el paper de la filosofia ha desaparegut, el seu descrèdit es torna definitiu.

El millor parlamentari ja pot estructurar una peça magistral, amb arguments irrefutables, a favor d'una causa justa. Els companys de parlament, o no els escoltaran, o no els entendran o no els prendran en consideració. Perquè tenen assumit que el màxim i potser únic criteri de decisió que s'atén en seu parlamentària és el vot, no pas la consistència de la seva justificació, el seny o la raó. I ja abans de començar un debat, cada grup, cada colla, ja té decidida la seva opció per una particular ciència infusa, sense que hi influeixi gens res del que puguin dir els altres. Seria miracle veure un parlamentari canviar de parer mogut pels raonaments de l'adversari polític. I d'abdications similars a les dels parlamentaris, inamovibles per consigna i insensibles als arguments aliens, se'n constaten múltiples en les decisions judicials, en les opcions ètiques, en els articles d'opinió...

Les xifres porten a conclusions previstes o en algun cas potser arriben a resultats sorprenents, però sempre sense base probatòria. I on no hi ha arguments no hi ha filosofia. La seva utilitat esdevé nul·la si no serveix per demostrar quin és el millor comportament, quina és l'opció preferible, què és èticament intolerable, més enllà de les quantitats acumulades.

La inutilitat de la filosofia, conseqüència del seu descrèdit i alhora causa del seu desprestigi, li nega credibilitat i l'empeny a una progressiva evaporació en la vida social, l'acosta a la jubilació definitiva. No ens podem conformar amb una «filosofia» desencarnada i elitista, que sigui l'entreteniment de quatre superespecialistes, sense influència ni incidència al carrer i a les cases. Que la filosofia sigui una ciència especulativa no significa que es pugui desentendre de la realitat pràctica i permetre's el luxe de donar voltes indefinidament voleiant sobre una mena de buit intemporal o la història cíclica d'ella mateixa.

Caldria partir de la base que raonar, filosofar, simplement pensar, no ha de ser una activitat aristocràtica, plena de sobreentesos i terminologia críptica, reservada a cenacles de professionals amb càtedra, encarregats de mantenir encès el caliu de l'antiga saviesa per traspasar-lo a una altra futura petita colla d'alumnes seleccionats, sinó una exigència permanent i quotidiana d'incidir en la societat. Tothom ha de tenir la possibilitat de pensar i argumentar. No només de triar. Caldria reivindicar el paper de la reflexió, la importància de la meditació, el pes de la via racional en la marxa dels pobles, en les relacions quotidianes, en la política, en qualsevol altra projecció cívica i també en els comportaments individuals.

4. PROGRESSIVA EVAPORACIÓ DE LA FILOSOFIA

L'acusació tradicional més greu i més freqüent contra la filosofia és que no serveix de res. «Una cosa con la quale e senza la quale uno resta tale quale.» Davant l'allau actual d'enquestes i votacions, l'activitat filosòfica modesta recula pas a pas en retirada i pràcticament es considera del tot prescindible, sobrera. Han acostumat la gent a pronunciar-se amb desimboltura i sense prejudicis sobre els temes més compromesos, d'una manera primària i visceral, amb dispensa de primer informar-se i reflexionar. Si en l'ambient i els mitjans informatius del carrer les coses es ventilen per vots i no per raons, la ciència que es dedica a justificar les preses de posició amb el rigor de la lògica i no sota la pressió de quantitats resulta superflua. Si en lloc d'argumentar, com correspondria a una societat intel·ligent, la gent es pronuncia per impulsos, les calculadores treuen mitjanes i amb els tants per cent els interessats se senten mentalment satisfets, tota filosofia sobra. Si no es fa servir, si no es considera útil, mantenir-la resulta un luxe arcaic o un entreteniment ocios de perepunyetes. Si ja no cal argumentar ni rebatre arguments, aquell crèdit prestigiós que s'havia atribuït a les grans testes filosòfiques per saber trobar el desllorigador dels problemes i interpretar els afers amb profunditat i rigor s'ha tornat desprestigi. La filosofia es jubila.

Íntimament convençuts, també ells, com l'altra gent, de la poca utilitat pràctica de la filosofia i de la seva escassa incidència en la vida i les conviccions de la gent, i potser acomplexats per un arraconament social tan generalitzat, els professionals d'aquesta ciència —que a dreta llei haurien de ser anomenats filòsofs— es dediquen a fer de professors, no exactament de filosofia, sinó de la seva arqueologia. Es refugien en l'ensenyament d'una descompromesa història de la filosofia, valuosa però autèntica relíquia conceptual, o en la lectura i comentari de llibres aliens. I explicar alguns capítols de la història del pensament no és el mateix que ensenyar a pensar, encara que puguin ser utilíssims l'exemple i les conquestes dels grans talents. Ensenyar filosofia seria ensenyar a filosofar, tasca que no substitueix un repàs sistemàtic del registre de grans pensadors, ni que pertanyin a tradicions culturals tan predilectes com la grega o la germànica. Història de la filosofia no és evidentment filosofia i criteris històrics tampoc no són exactament criteris filosòfics. Sense creure en la força determinant dels bons arguments per enfocar amb encert els afers quotidians, sense manifestar més confiança en les raons que en les xifres, confiança que portaria a obrir constantment nous horitzons, limitar-se a repetir allò que van dir pensadors del passat, acontentar-se amb l'explicació repetida els mateixos episodis de la història del pensament, desmotiva i desqualifica.

Quan els contenciosos es decideixen per vots i no per raons, la filosofia va quedant-se sense objecte i sense prestigi. La gent s'acostuma a ser enquestada i a pro-

nunciar-se sobre qualsevol tema, sense reflexionar, sense cap preparació, d'una manera primària, potser instintiva, i sense saber argumentar els motius de la seva opció. Conseqüència d'aquest descrèdit racional, d'aquest creixent desprestigi, en lloc de fer-se servir en política, en legislació, en tertúlies inacabables... la filosofia s'evapora progressivament en la consciència pública i camina imparabile vers la seva jubilació definitiva, mentre que la reflexió és substituïda pels prejudicis, pel partit pres, per les predileccions íntimes, pels interessos particulars.

5. L'OPCIÓ ALTERNATIVA

Davant d'un tema teòric o d'un problema pràctic sobre els quals no hi ha acord; quan s'arriba a un atzucac en el debat dialèctic i es constata que per sortir-ne no hi ha argumentació que valgui o que s'entengui; quan per pobresa de raons, d'una banda, o per obtusitat i tossuderia de l'altra, ningú no és capaç de convèncer ningú amb justificacions convinents; quan cap sortida racional s'imposa amb unanimitat com a viable, en lloc d'intentar escatir encara amb més profunditat la inanitat o la millor consistència d'algunes propostes, l'opció pràctica i còmoda que s'adopta és deixar de discutir-ne i posar-se a votar. La urgència d'aplicar un acord aconsella no insistir i empeny a prescindir d'ulteriors raonaments, a saltar-se rèpliques i contrarèpliques, i sortir-ne com sigui per l'antifilosòfica via de la votació.

No veure clar allò que convé i constatar que avui qualsevol contenciós menor s'intenta resoldre, sistemàticament, per acumulació de vots indica la poca confiança que es té en els recursos d'una racionalitat compartida. Haver experimentat com és de limitada la capacitat d'arribar a un bon acord, reconèixer la impotència de fer efectives les millors conclusions i com costa de compartir les raons adduïdes; que l'argumentador no se'n surt de trobar una conclusió viable que convenci i optar per l'alternativa del vot, que de fet significa cedir tota la preferència al càlcul de pesar una superioritat només quantitativa, constitueix —encara que dolgui— un humiliant fracàs per a les pretensions de la, en altres temps, tan exaltada facultat intel·lectual de l'ésser humà.

Constatar la incapacitat o les limitacions d'aquesta via en conflictes polítics, en problemàtiques ètiques, en tot, suposa, encara que no es vulgui, reconèixer l'escassa confiança que inspira la tasca intel·lectual o el poc prestigi de què gaudeix. Es vota quan el procés racional s'encalla, quan no s'han aportat o no s'han entès raons prou convinents.

Com a alternativa voluntarística i tirabuixó alliberador de taps, votar no és el màxim exercici mental de què és capaç l'ésser humà. Les paperetes poden decidir allò que es farà, però deixen sense aclarir quina era la millor opció. Una bateria de justificats motius a favor d'aquesta millor solució no són suficients perquè els votants també la considerin millor solució o, senzillament, que tot i veure que seria la preferible, no els interessa acceptar-la. El voluntarisme de pronunciar-se i triar pot merèixer idèntica categoria humana que el més subtil raonament, però pertany al camp de les opcions, al marge de l'estricta racionalitat.

La votació és una manifestació de preferències, de qui recull més preferències, i no un tribunal que reconegui o denegui la raó a una part. Que guanyi la majoria no vol dir sempre que guanya l'encert. Justificació democràtica no és pas sinònim de veritat, i disposar d'una majoria no equival a tenir raó. Aquell solemne «i ho votarem» de Pasqual Maragall davant de propostes arriscades o vidrioses, confiat en la seguretat i la prepotència que proporciona disposar de la suma més alta de vots, no equivalia moltes vegades a «i l'encertarem». Ni a «l'hem encertat».

Això porta a la trista constatació que l'encert teòric no determina forçosament res en la pràctica i que allò que condiciona el comportament de la humanitat són les opcions i no pas les raons. Opcions que, per damunt d'eventuals clarividències individuals, són tria de múltiples voluntats, amb interferència afegida de nombrosos factors heterogenis i de molts interessos particulars. Votar dispensa de capficar-se, d'aprofundir més en l'anàlisi, i sembla que amb plena tranquil·litat de consciència. Se suposa que les raons han de cedir el pas a la preferència «democràtica» de les xifres, encara que la filosofia o l'encert en surtin malparats.

6. L'EUFÒRIA DEL PLURALISME

L'arribada del pluralisme ideològic, polític o religiós, va saludar-se fa uns anys com una gran conquesta social. Fins va mitificar-se com un objectiu anhelat d'ençà que es començaven a desglaçar els uniformistes blocs gelats de la dictadura franquista o de la confessionalitat ortodoxa estatal. Ja una mica atenuada la febrada de l'eufòria, cal reconèixer en fred que el pluralisme en si no és cap obligació cívica, ni cap postulat filosòfic, ni cap situació ideal. Sense ser un ideal, és positiu que pugui existir, si cal. El fenomen de la pluralitat de visions s'ha de poder manifestar sense filtres si efectivament coexisteixen diversos punts de vista, tant si són com si no són numèricament quantificables. Però no sobre totes les temàtiques cal que hi hagi diversos punts de vista ni contraposició de parers. Que hi siguin pot ser una constatació respectable, però no per força la situació ideal. Com tampoc no és ideal que tinguin la raó només uns quants i no tothom, que l'encert no sigui universalment compartit. Allò que donaria prestigi a un bon acord és que fos de tothom. I arribar-hi per convenció madura, no per pressió ni per coaccions. Contraposar perpètuament els diversos punts de vista i haver d'acatar la solució propugnada pel grup més nombrós, simplement perquè són més, encara que no sigui necessàriament la més encertada, produeix una innegable insatisfacció mental. Des del rigor intel·lectual resulta lamentable que els diversos punts de vista se sospesin i es valorin per l'extrínseca diferència quantitativa entre els que hi estan a favor o en contra i no per raons intrínseques. Les raons no són acumulables, i una agregació de vots en sentit A no fa que el sentit A sigui més veritat o més encertat que el sentit B. El pluralisme de confrontació com a mètode d'anàlisi prèvia segur que té aspectes positius i aprofitables, però també en té de negatius. Diguem que mal menor, malgrat l'eufòria dels seus partidaris incondicionals. En qualsevol col·lectivitat d'interessos, un programa ben pensat,

competent i clarivident, acceptat i assumit de bon grat per tothom, evita incomoditats i la dispersió d'esforços connatural al pluralisme numèric.

7. ALLÒ DEL BÉ COMÚ

El bé comú d'un poble és allò que li convé. Objectivament. En cas d'incendi, apagar el foc. Mani qui mani. En cas d'opressió, alliberar-se. No coincideix per força amb allò que proclamen, pensen o fan els governants, sinó amb allò que haurien de fer o haurien d'haver fet. Tampoc no és bé comú, encara que en formi part, el ventall d'opcions formulades i repartides. Per dibuixar-lo, més assenyat que apel·lar amb supèrbia al total disponible de partidaris, és emprendre una anàlisi imparcial i exigent de la situació des de totes les perspectives.

Bé comú —terminologia que potser algú titllarà d'antiquada— és allò que han de procurar aconseguir els responsables de qualsevol col·lectivitat. Com a tasca sol ser una realitat complexa, però objectiva o almenys objectivable. Costa de trobar i perfilar, però existeix. Qualsevol concreció és discutible, però bé comú no és acatar subjectivitats. Si es vol captar, es capta. No es perfila millor a base d'anar votant contínuament, sinó a base de contrastar observacions i parers, a base d'elaborar detingudes anàlisis crítiques. En les grans línies mestres, fins resulta relativament fàcil l'acord: s'ha d'impedir que els lladres entrin a robar per les cases; és positiu que tots els vehicles circulin per la dreta, sense excepcions; no convé anar incrementant la contaminació atmosfèrica; seria un risc insensat fer passar túnel i tren per sota el monument de la Sagrada Família; volem viure en pau i no la guerra. La coincidència en les grans línies no evita discrepàncies a l'hora de concretar detalls, però això només indica que béns col·lectius existeixen, que s'han de perseguir i que no s'han d'escatimar esforços per anar-los dibuixant cada cop amb més exactitud. Que no s'hi val a llançar ràpidament la tovallola de la racionalitat motivada i donar per bo, perquè sí, simplement, el pes de la balança dels vots.

8. ARGUMENTAR I CONVÈNCER

En l'exercici indiscriminat del vot és fàcil la precipitació. La gent es decanta massa de pressa per una de les opcions sense pensar-s'hi gaire, sense molestar-se a justificar-la prou. El resultat que consta sovint no s'ha decidit a partir de raonaments motivats, sinó que ha sorgit per impulsos primaris o per consideracions superficials. Els criteris de valoració objectiva, o no s'han pres en consideració, o no se saben interpretar amb tota la força. De seguida, però, es fan circular els resultats espectaculars aconseguits: xifres elaborades o percentatges comparatius d'allò que se suposa que pensen o opinen els respectius sectors de votants, amb tota la manca de garanties que comporta el procediment emprat.

Entre l'extrem de l'epidèmia quantificadora que cada dia invita a pronunciar-se centenars de votants poc documentats sobre qualsevol qüestió inversemblant que

s'acaba d'acudir al més eixerit promotor del negoci de les telefonades, i l'altre extrem d'una concepció elitista de la filosofia, allunyada de la majoria de mortals, ciència arcaica reservada a una minoria selecta d'iniciats, que investiguen les seves coses tancats en laboratoris secrets, aïllats del soroll i dels neguits mundanals, potser ha arribat l'hora de reivindicar el rol i la missió benefactora d'una filosofia eina de treball popular, d'utilització generalitzada, que posi a l'abast de tothom la possibilitat de raonar amb mètode i pausa, amb una certa tècnica i capacitació crítica, amb coneixement de causa, contra l'abassegadora invasió de xifres i només xifres. Que faci votar menys i fer pensar-s'hi abans una mica més.

Si filosofia és el bon funcionament de la intel·ligència en la tasca de conèixer a fons la realitat existent, tan bé com sigui possible, amb vista a viure millor, ensenyar filosofia deu ser ensenyar a fer funcionar bé la raó en aquella direcció. Una raó que funciona —i perdó per la tautologia— a base de raons. Sense excloure les bones intuïcions. Unes raons calibrades amb rigor intel·lectual i no pas amb altres criteris, per exemple de simpatia o d'estadística.

Una filosofia que serveixi, de sentit comú i ús quotidià, que abandoni els cenacles tancats d'una minoria d'especialistes que tracten temàtiques esotèriques, o investiguen llibrots polsosos amagats a les golfes de biblioteques inaccessibles, i que baixi al carrer. Els professors capaços han de difondre l'art d'argumentar i convèncer amb la força d'uns raonaments sensats, aplicats a les diverses situacions de la vida quotidiana.

L'ensenyament de la filosofia, la seva difusió, no hauria de ser l'actual assignatura menyspreada ni l'especialitat aristocràtica per excel·lència, reservada a una minoria selecta de professors, protegits amb cura com una espècie en extinció, sinó una cultura general bàsica que capaciti la població a no pronunciar-se mai perquè sí. Si els experts en filosofia no ensenyen a raonar i a valorar les demostracions sobre temàtiques quotidianes i limiten la seva feina a repetir el pensament que algunes mòmies il·lustres i benemèrites del passat van defensar, es confirmaria que la filosofia no serveix de res i que està en vies de l'extinció definitiva.

Encara que sembli utopia i ucronia, cal reivindicar l'art social de convèncer. Argumentar i convèncer, argumentar per intentar convèncer. Exercici laboriós contra l'envaidora moda dels tants per cent o de l'indocumentat vot universal, simple expressió de tírries o simpaties primàries, sense gaire intervenció del cervell ni suficient coneixença de les qüestions.

Convèncer resulta més difícil que argumentar, però cal argumentar per intentar convèncer. Convèncer que és missió de convençuts. Si tot t'és relatiu, si el clima imperant és d'escepticisme compartit, resulta molt ardu el propòsit de voler convèncer. Llavors ja ni s'argumenta. Ens reincorporem a la via còmoda d'anar a votar quan toqui o ens ho demanin, que tothom triï el que vulgui i que guanyi la rifa. La veritat serà de qui tregui la palleta més llarga, la suma més alta. Res de convèncer; deixar-se vèncer amb resignació per la mecànica cega del vot. Sense confiança en la força de la millor argumentació, pocs seran capaços de convèncer si pocs es mostren predisposats a voler convèncer.

Amb una mica d'enginy, aviat es troben arguments o pretextos per defensar totes les causes, fins les més absurdes, i els tribunals dits de justícia en són el més permanent testimoni. Però sembla que una societat culta i civilitzada hauria d'actuar amb prou discerniment i saviesa per denunciar sofismes, desmuntar fal·làcies inconsistentes, convèncer de propostes positives i rebatre les negatives.

No reduir l'encert a la victòria en una batalla de xifres —perquè hem guanyat i som tossuts—, sinó acostumar, reacostumar a reflexionar, a basar-se en motius seriosos, a confiar encara en la llum de la intel·ligència aplicada. Les bones raons sempre seran més sòlides, més vàlides que l'acumulació de predileccions. Una explicació ben fonamentada convenç i desautoritza posteriors vots. Encara que no tothom sigui prou capaç d'entendre-la, ni tothom prou desapassionat per a fer-ne cas.

Preguntar ara, com a conclusió, en quina mesura la present comunicació ha convençut, portaria potser uns quants lectors o assistents a dir que no, uns altres a dir que sí, i uns tercers a dir que els ha convençut tant que precisament per això es neguen a pronunciar-se i proposen obrir un debat en profunditat per impedir que una vegada més les xifres s'imposin a les raons, que les xifres dominin sense raons. Ep, si pot ser!